

d₄ e₅ s₁₉ c₃ o₁₅ b₂ r₁₈ i₉ r₁₈

arxius i biblioteques

L'ARXIU D'UNA CIUTAT DINÀMICA (ONTINYENT)

Per les característiques de la vila d'Ontinyent, el seu vessant industrial i fervor econòmic, les àrees de gestió del consistori d'Ontinyent han generat tradicionalment un volum de documentació equiparable al de municipis semblants, tal com apunta Vicent Terol, l'arxiver municipal d'Ontinyent. També assenjala una faceta poc coneguda de la ciutat d'Ontinyent: històricament ha estat una de les viles més importants del Regne: "A principis del segle XV era la tercera població en importància al sud del Xúquer, per darrere de les ciutats de Xàtiva i d'Orihuela, -diu- de manera que al llarg del temps ha generat gran quantitat de documentació".

L'Arxiu va estar primerament ubicat a dependències de la Sala (cases consistorials) almenys des del segle XVI i després a la Casa Consistorial, fins que en 1991 es van adequar les instal·lacions del Palau dels Puig, on actualment es localitza. Al llarg del temps, tal com apunta Terol, cal destacar quatre intervencions arxivístiques: una primera feta a mitjans del segle XVII; una segona, a mitjans del segle XVIII i, finalment, una de 1945 i altra de 1956.

Per a l'arxiver d'Ontinyent, paral·lelament a la salvaguarda i la conservació del patrimoni cultural d'una ciutat, la restauració de documents és una de les prioritats en la tasca arxivística. En aqueix sentit, Ontinyent ha passat la prova de foc perquè en haver de respondre amb rapidesa als accidents soferts com a conseqüència d'una inundació en els anys 80 que va fer malbé quasi tota la sèrie de documentació d'Obres Públiques, entre ella un plànol de presons de 1787 o els Manuals de Consells, dels quals n'hi ha dos restaurats fins ara, un que correspon a 1507-1523 i un altre de 1540-1558. Ja s'han restaurat també mapes i plànols dels segles XVIII, XIX i XX, i, en el marc d'aquest programa anual, els llibres de cort del Justícia de 1343, 1413, 1416-20 i 1521.

En l'actualitat, tal com assenjala Terol, l'arxiu es troba en procés de digitalització, tot i que en fase inicial. De moment han estat només 70.000 fotogrames: 90 unitats del fons notarial (els més antics, 1421-1558) i els llibres d'actes del període 1707-1982.

En altre ordre de coses, el responsable de l'arxiu destaca també la vocació d'Ontinyent com a centre comarcal, així com la presència de l'arxiu en diferents publicacions de la Vall d'Albaida, a més de participar activa i directament en el Servei de Publicacions de l'Ajuntament i de coordinar la revista *Alba*, sota la direcció del mateix Terol. Qui, d'altra banda, no deixa d'engrescar-se en nous projectes, com és ara la creació, a molt curt termini, d'una fototeca, "un dels majors projectes fins ara -subratlla Terol- per al qual comptarem amb la col·laboració de l'Associació *Fototeca de la Vall d'Albaida*".

f₆ i₉ t₂₀ x₂₄ a₁
t₂₀ è₅ c₃ n₁₄ i₉ c₃ a₁

Arxiu Municipal d'Ontinyent

Vicent Terol i Reig (arxiver); Joan Albero (administratiu); Tomàs Bordera i Rafael Ferrero (auxiliars).

Adreça: C/ de Tomàs Valls, 1 (arxiu administratiu: Pl. Major, 1).

Tel.: 962911955, fax: 962918202.

A/e.: ontiarxiu@infoville.net

Població: 32.687 hab.

Horari d'atenció al públic: de 9 a 14:30 h. i de 17 a 19:30 h. (dimecres i divendres).

Serveis: Sala de lectura i consulta; servei de reprografia, consulta de documentació digitalitzada en CD-Rom. Centre d'informació i investigació històrica amb assessorament a estudiants i investigadors.

Biblioteca auxiliar recentment catalogada, amb 1.094 volums (50% publicacions periòdiques). Monografies sobre arxivística i disciplines relacionades: 192 volums. Monografies locals i comarcals.

Visites amb cita prèvia per a grups reduïts, bàsicament dirigides als estudiants, màxim 20 persones.

Fons: Documentació produïda al llarg de la història del municipi, així com documentació que ha ingressat per donacions i adquisicions. Alguns dels fons, com ara el notarial i el judicial, estan en dipòsit. L'Arxiu consta d'un **Fons municipal** amb documents des de 1250, sistemàtica des de finals del segle XV. **Fons Notarial** del districte d'Ontinyent (Vall d'Albaida) des de 1421.

Fons dels Jutjats d'Ontinyent (1905-1969), sistemàtica des de 1936. Inclou documentació d'altres jutjats suprimits, entre els quals destaquen els de Primera Instància i Instrucció i el comarcal d'Albaida. Fons iconogràfic, des de 1580. **Premsa local** (1914-2000). **Fons fotogràfic** des de finals del segle XIX. Un fons ben rellevant, amb 1.075 imatges anteriors a 1920 (700 d'elles plaques) i 500 imatges anteriors a 1970. **Col·lecció sigil·logràfica** amb segells pendents en

cera des de 1250 fins a 1717, segells pendents i en placa. De menció especial és el de Jaume I per ser el document més

antic, 1250. Altre segell de valor és el de la Infanta Na Blanca, esposa de l'infant Ramon Berenguer, que data de 1329. **Metres lineals:** 2.211

Dipòsits: núm. 1, 575 m/l, (dipòsit auxiliar); núm. 2, Palau dels Puig, 545 m/l (arxiu històric, fons judicial i fons notarial, amb amaris compactus); núm. 3, 900 m/l (arxiu administratiu).

Estadístiques 2002: gener, 149 consultes (C), 16 investigadors (I); febrer, 123 C, 19 I; març, 75 C i 14 I; abril, 108 C i 31 I; maig, 28 C i 17 I; juny, 59 C i 14 I; juliol, 52 C i 25 I; agost, 165 C i 29 I; setembre, 83 C i 27 I; octubre, 67 C i 28 I.

1, 2, 3

1, Dipòsit de l'arxiu administratiu. 2, Protocols Notarials en el dipòsit de l'arxiu històric. 3, Imatge parcial d'un moble compactus a l'interior del dipòsit de l'arxiu històric. **IMATGE DE FONTS**, Palau de la Vila, foto de 1910 aproximadament.

L'ARXIU MUNICIPAL D'ALZIRA. NOVES PERSPECTIVES A ALZIRA

L'Arxiu Municipal d'Alzira destaca per la importància del seu fons històric, junt amb altres arxius com els de Vila-real, Sueca, Gandia, Castelló i Orihuela, tal com apunta el seu arxiver, Aureliano Lairón, qui assenyala que Alzira té un arxiu productiu, d'on han eixit nombrosos treballs d'investigació i tesis, així com articles publicats en les revistes *Afers* o *Quaderns de Sueca*. En aqueix sentit, es tracta d'un centre que rep diàriament investigadors i que manté -tal com apunta el seu arxiver- un intercanvi constant amb altres institucions de semblants característiques, al marge de col·laborar estretament en projectes del municipi, com ara l'elaboració de la *Guia històrica de la ciutat*, de la qual s'està preparant actualment una nova edició en tres llengües: valencià, castellà i anglès. A més, en 1998 l'arxiu va publicar la *Guia de l'Arxiu Municipal d'Alzira* i durant un període de 12 anys, entre 1985 i 1997, l'arxiu d'Alzira ha publicat la revista *Al-Gezira*, Revista d'Estudis Històrics-Ribera Alta.

Si el perill número u d'un arxiu és el foc i l'aigua, podem pensar que a Alzira han estat afortunats. Tal com diu Lairón, el fet que l'Arxiu Municipal d'Alzira haja estat instal·lat en alt l'ha salvat del càstig de l'aigua durant les inundacions registrades a la capital de la Ribera Alta.

Quant a la digitalització, ara per ara l'arxiu d'Alzira no hi ha entrat. No obstant això, i tal com apunta el seu responsable, "s'hi microfilma tota la documentació de tipus històric des de fa 15 anys, la qual cosa significa un 25% de documentació microfilmada".

Noves perspectives

Alzira està en un moment de canvi. Durant l'any 2003 el consistori preveu obrir al públic un edifici de tres plantes de nova construcció per albergar l'arxiu.

L'immoble -que ha comptat amb un pressupost aproximat de 1.600.000 euros i que pal·liarà els problemes d'espai de les actuals dependències dins de la Casa Consistorial- acollirà l'arxiu administratiu, un museu de documentació històrica i distintes sales de consulta que complementaran la dotació cultural de la ciutat. A més, unes noves dependències permetran mostrar els documents més antics de manera permanent. L'Arxiu d'Alzira es traslladarà, doncs, en breu, al carrer José Dolz, núm. 4, 8 i 10. El nou edifici, que consta de tres plantes i té una superfície útil de 1.282 m², comportarà una nova distribució dels actuals fons i àrees de treball. La planta baixa es destinarà a serveis de l'Ajuntament. La primera altura allotjarà els expedients i documents procedents dels serveis d'Intervenció, Personal i Serveis socials del consistori, a més d'una àmplia sala d'exposicions, una sala de classificació, una sala d'investigadors on consultar els fons de l'arxiu i el de la biblioteca d'investigació, així com diversos serveis administratius. A la planta segona i tercera s'ubicarà un museu de documentació històrica i una hemeroteca. La nova ubicació anirà també acompanyada de nous projectes, indica el responsable de l'arxiu, com és ara l'aprovació pel Consistori del nou reglament, actualment en fase d'elaboració, i que crearà una sèrie de normes per a les noves instal·lacions que implicaran canvis i remodelacions, respecte al funcionament actual de l'arxiu.

1 y 2. Plànols del nou edifici que albergarà l'Arxiu Municipal d'Alzira. **3.** Fotografia de l'acte d'inauguració del llavador del barri de l'Alquerieta (any 1937). **4.** Segell de la placa de cera al dors d'una carta emesa en 1477 pel Justícia, Jurats i Consell de Sogorb i dirigida als homònims de la vila d'Alzira. **5.** Portada de Moll i Sanz de la publicació "Alcira y sus fiestas" (any 1944)

Arxiu Municipal d'Alzira

Arxiver en cap: Aureliano J. Lairón
Plá. Tècnic: Salvador Vercher Lletí

Adreça: Sant Roc, 6, 46600 Alzira.
Tel.: 96 2400450 ext.:233 i 96 2459262

Horari: de 8 a 15:00 h., dimarts de 16:00 a 18:30 h.

Serveis: Consulta de fons documentals i bibliogràfics, assessorament a l'investigador. Biblioteca auxiliar (fons Landete-Giner, cedit en 1996), amb més de 3.000 volums, especialitzada en monografies locals de la comarca, revistes d'història i arxivística. Hemeroteca auxiliar: BOE, DOGV i BOP.

Reprografia: fotocopiadora i lector de microfilms.

Fons: Arxius notariais i documentació privada, Corregiment d'Alzira, Batllia d'Alzira, Jutjat de Pau, Jutjat de primera instància, Sèquia Reial d'Alzira, Junta Governativa del Partit d'Alzira, Mont de Pietat de Llauredors, Hospital, Registre de la Comptadoria d'Hipoteques d'Alzira, Falange i Arxius Fotogràfics.

Document més antic: Pergamí signat per Jaume I de l'any 1246.

Documents més valuosos: Aureum Opus, Llibre de Privilegis de la Sèquia Reial.

Metres lineals: 1.200 m aproximadament. **Visites** comentades per a estudiants i també per a associacions diverses.

Població: 41.000.

Estadístiques: consultes i préstecs anuals en 2001: 2.520. Mitjana diària: 17 (consultes de butlletins i expedients, o bé en préstec).

5,

Archivo Municipal de Segorbe

Archivero: Rafael Simón Abad

Dirección: C/Cronista Jaime Faus s/n -12400 – Segorbe Tel.: 964713751 c/e. :ccsegorb@arrakis.es

Web: www.arrakis.es/~ccsegorb/

Horario: De 9 a 14 de Lunes a Viernes

Biblioteca Auxiliar: 800 volúmenes.

Población: 8.000

Metros/L: En la actualidad aproximadamente 1000 metros lineales de documentación, en un depósito. Por lo tanto la capacidad total con los cinco depósitos es de 5.000 metros lineales.

Fondos: **archivo administrativo:** 3.000 cajas de documentos, **archivo histórico:** 275. Un fondo comarcal de 320 ejemplares con publicaciones de vecinos de la comarca o bien libros sobre el Alto Palancia. Segorbe guarda Actas municipales desde 1699 y una colección del BOE desde 1909, que se llamó la Gaceta de Madrid hasta los años 30.

Documentos más antiguos: Libro de Justicia Sancho Navarro de 1286, custodiado desde siempre por el Ayuntamiento, restaurado por las monjas de Clarisas de Santa María de las Puelas en 1989, una treintena de pergaminos del siglo XIV, XV, y XVI. Junto a ellos, Segorbe guarda también otras dos piezas de gran valor: un libro árabe de comentarios religiosos y un Corán de lujo, datado en parte en el siglo XVI, restaurado por las mismas monjas, y que ha sido cedido en numerosas ocasiones como fondo de exposiciones sobre el mundo árabe. Cabe destacar la que se llevó a cabo en Chicago (Estados Unidos), sobre Lluís de Santàngel. Los coranes fueron hallados en febrero de 1942, y el hallazgo se produjo al proceder al derribo de los muros de la iglesia de Santa Ana en Segorbe.

Fondo fotográfico: desde finales del siglo XIX recoge fotos del pueblo, de fiestas y reuniones.

Estadísticas 2001: consultas administración: 105, consultas investigadores: 64.

Donaciones: en febrero de 1998 donación de periódicos "El Heraldo Segorbino" (1930-1932) y "El Palancia" (1936). En marzo de 2000, donación de crónicas periodísticas sobre Segorbe publicadas en el diario "Levante" (1964-1981). En octubre de 2001, donación de fotografías sobre Segorbe de la década de los 50 y principios de los 60. En septiembre de 2002 donación de un pergamino del siglo XIV. En octubre

ARCHIVO MUNICIPAL DE SEGORBE.

LA ACTIVIDAD DE UN REFERENTE COMARCAL

El Archivo de Segorbe (Alto Palancia) cuenta con personal específico desde 1985. En 1995, diez años después, fue trasladado a las nuevas instalaciones del Centro Cultural de Segorbe, donde se ubica actualmente, junto con la Biblioteca Pública Municipal y la Fundación Max Aub, en un edificio moderno y funcional, dotado de sistema de alarma antirrobo y antiincendios, así como de calefacción y aire acondicionado. El archivo dispone de cinco depósitos para guardar sus fondos e ir recibiendo la documentación que genera el Consistorio.

Estos últimos años, desde 1987, el archivo y el Ayuntamiento de Segorbe han mantenido un proyecto conjunto: el Premio Investigación Histórica "María de Luna", que se convoca de manera bianual, está dotado con 3.000 euros, y cuenta con la publicación del libro por parte del Ayuntamiento y la Diputación de Castelló. La última edición fue en febrero de 2001, la próxima se convocará en breve. De esta iniciativa han surgido diversos trabajos realizados a partir de los fondos del archivo, como *Segorbe en el siglo XIII* de Vicente García Edo, premiado en 1987. Además, recientemente el archivo ha colaborado también con la exposición *La luz de las imágenes*, octubre 2001- agosto 2002.

El Archivo de Segorbe ha sido intervenido en dos ocasiones, como apunta su archivero. La primera intervención fue la del cabildo Gerónimo Capilla, en 1742 y la segunda la de Juan Mañes en 1752.

Según destaca Rafael Simón, por ahora no existe ningún problema de espacio, ya que en su día se previó una superficie suficientemente grande para cubrir las expectativas del archivo durante varios años. En la actualidad hay instalados seis módulos de muebles compactos en uno de los depósitos, donde se alberga el archivo histórico y el archivo administrativo.

Segorbe ha sido también afortunada por las donaciones recibidas, como es el legado particular de la familia Ordaz, una familia de empresarios que cedió los libros y documentos de su archivo personal. Desde 1995, y coincidiendo con el último traslado, el archivo ha incrementado su patrimonio documental con los fondos de asociaciones e instituciones extinguidas como Agua Limpia, 1983-1996, el Centro Maternal, 1950-1994 u otras como la Cámara Agraria, a finales del XIX-1995, que actualmente depende del ayuntamiento, y que se encuentra en proceso de ordenación y clasificación.

En la actualidad se mantienen gestiones con la Sociedad Expreso Segorbina (1920-1985), así como con el Centro de Iniciativas Turísticas (1976-1986) y con la Sociedad "La Lechería" (1970-1990), todas ellas extintas, con el propósito de incorporar próximamente su documentación al Archivo Municipal y evitar así que ésta desaparezca.

Últimamente, tal como apunta Rafael, y a partir de la clasificación y la ordenación de los fondos municipales actuales, han aparecido nuevas secciones como son la de la "Guerra Civil" y la de la "Sociedad Anónima Aguas Potables La Esperanza".

Cuanto a la microfilmación de los fondos de Segorbe, ésta se realiza de momento en el Arxiu del Regne de València, aunque el archivo tiene previsto en breve adquirir un equipo de microfilmación y un escáner. Según apunta el archivero, los documentos regresarán a Segorbe a principios de este año, con el fin de evitar que los investigadores tengan que desplazarse fuera de su zona para consultar los fondos locales que sean de su interés. Respecto a la aplicación de las últimas tecnologías, el archivo se encuentra en proceso de informatización de sus fondos.

1, Libro del Justicia Sancho de Navarro (1286). 2, Interior Corán de Lujo. 3, Colección de la Gaceta de Madrid desde 1909. 4, Vista del depósito del archivo histórico y administrativo formado por seis muebles compactos. 5, Portada libro editado por el Archivo de Segorbe.

L'ARXIU MUNICIPAL DEL CAMPELLO. UN ARXIU QUE CREIX

Actualment l'Arxiu Municipal del Campello està repartit entre dos locals: un ubicat a l'Ajuntament, anomenat Arxiu Central, on es gestiona la documentació municipal des de 1898, al servei de les necessitats de l'Ajuntament, i que avui resulta insuficient per albergar la documentació que el municipi genera, i un segon local en el soterrani de la Casa de Cultura on està ubicada també la biblioteca auxiliar, on en breu es traslladarà la documentació històrica, i pròximament, abans que acabe gener 2003, s'hi habilitarà una sala de consultes.

L'objectiu al Campello és, com diu el seu arxiver Fernando Pagés, que en un futur immediat es pugui treballar de manera coordinada des de les tres dependències en què quedarà constituït l'arxiu, a través de la connexió a la Xarxa. "Amb aqueix objectiu -assegura- s'hi està preparant actualment la instal·lació amb fibra òptica per facilitar el treball en Xarxa entre el QUE serà l'arxiu central administratiu (Casa Consistorial), arxiu històric (Biblioteca) i l'arxiu administratiu dels Serveis Urbanístics (nou edifici), on es traslladarà el 50% dels documents relatius a urbanisme, que serà com quede dividit l'arxiu, amb la conseqüent inversió de les funcions dels actuals edificis".

Evolució: L'arxiu va començar amb personal propi al 1990 comptant amb un dipòsit a la Casa Consistorial i la instal·lació de mòduls compactes, ampliat al 1994. Com a conseqüència del creixement de l'arxiu, en 1993 va començar a traslladar-se part de la documentació a prestatgeries fixes, al dipòsit de la Biblioteca, una superfície de més de 500 m², on fins ara s'han instal·lat dues fases de mòduls compactes: una primera en 1997, i una ampliació en el 2002.

Quant a la informatització de l'arxiu, "al Campello -diu Fernando Pagés- vam començar a treballar en 1993 amb un programa informàtic propi específic de gestió de l'arxiu, en entorn "Unix" desenvolupat en "Cobol" contra base de dades "Informix", en el 1997 es van migrar les dades a un nou programa desenvolupat en "Access" i en el 2002 es van migrar les dades a un nou programa per a l'adaptació de les normes ISAD 2000, treballant en "Visual Basic" contra base de dades "Oracle".

En 2001 s'hi va incorporar un programa de digitalització, *Cenogràfics*, que a més de servir de mòdul de consulta per a tots els equips connectats, ha permès l'accés del funcionari de l'Ajuntament al document en la pantalla, a través d'una consulta per paraules claus. Entre els documents que s'hi poden consultar, hi ha actes de plenaris, resolucions d'alcaldia, conclusions de comissions de govern". En aqueix sentit, "només estan digitalitzats els documents prioritaris -matisa l'arxiver- i la resta tenen la seua fitxa descriptiva i es troben en una base de dades també per a consultar en la xarxa. A més, la digitalització ha permès també la creació d'un arxiu fotogràfic, tot coincidint amb el Centenari de la creació del municipi del Campello, que en 1903 va tenir el seu primer Ajuntament i el seu primer alcalde, després que en 1898 hagués iniciat els tràmits de segregació per tal de deixar de ser partida rural d'Alacant i passar a ésser municipi. En 2001 l'arxiu va iniciar una campanya de recollida de fotografies que ha permès ajuntar més de 400 imatges, 50 de les quals han estat en una exposició a la Casa de Cultura amb motiu del Centenari.

La idiosincràsia del municipi, un poble coster on fins als anys 60 es va viure de la pesca i el camp, per passar sobtadament al "boom" del turisme a les costes valencianes, ha provocat que la documentació es multiplique en les darreres dècades. A més, per la seua proximitat a Alacant i les seues condicions de qualitat de vida, el Campello ha esdevingut una zona residencial de preferència, la qual cosa ha multiplicat la població a un ritme vertiginós. Com a projecte immediat de l'arxiu, Fernando Pagés apunta la creació de la pàgina web, una pàgina que siga funcional, insisteix, i que permeta l'accés als documents des de l'exterior. "Volem donar-li -continua dient- un ús cultural, no estrictament administratiu, de manera que vindria a ésser com una exposició itinerant en la Xarxa dels nostres fons, amb imatges incloses".

1. Vista actual de la torre vigia, ja restaurada, i la illeta dels banyets. 2. Dipòsit ubicat a la Biblioteca, una superfície de més de 500m² on fins ara s'han instal·lat dues fases de mòduls compactes. 3. Mapa Campello. IMATGE DE FONTS, Barques de Laracha de 1941.

Arxiu Municipal del Campello

Adreça. C/ Alcalde Oncina Giner, 7. -03560 El Campello-

Tel.: 965 637 200.

Fax: (96) 563 29 82.

A/e: archivo@elcampello.org

Arxiver en cap: Fernando Pagés Lledó. **Auxiliar:** Encarnación Espallardo Calatayud.

Metres/L de l'Arxiu: dos dipòsits:

Arxiu Central (Casa Consistorial) de 770 m, i Arxiu Auxiliar (Biblioteca) de 555 m amb mobles compactus, i 420 m en estanteries fixes. Total M/L: 1.745.

Documents a destacar: Expedient de creació del nou municipi i delimitació d'Alacant de 1898, Llibre d'Actes de la Comissió Municipal de 1901, Reglament de policia i bon govern de 1902, Naufragi del vaixell "Salvador" de 1921, Crema del col·legi Salesiano de 1931, Correspondència de Rafael Altamira Crevea de 1936, Assassinats comesos en guerra de 1939, Actes i altres documents de la Delegació Local de la Falange Española de 1941.

Fons i dipòsits: Arxiu Central, Arxiu

Auxiliar i Arxiu Gràfic:

(a 14 de l'11 de 2002) 10.908 lligalls. Hemeroteca: 33.597 butlletins oficials. Biblioteca Auxiliar: 391 títols.

Informatització: 37.814 fitxes informatitzades. Creació 2039 fitxes descriptives de gener a setembre de 2002. L'arxiu està connectat a la intranet municipal i es pot consultar des de tots els negocis. Disposa de 3 ordinadors, una impressora en A3 a color i una fotocopiadora-impressora A3 en blanc i negre.

Digitalització: Fons digitalitzats: 174 Documents de l'Arxiu i 400 Fotografies (cedides per veïns i altres institucions). Actualment l'arxiu disposa de dos escàners, un d'A3 i un d'A4.

Microfilmació: 58 documents. Número de fotogrames: 5.813.

Població: empadronada, 20.200, encara que la població oscil·la al voltant dels 60.000 habitants en estiu.

Estadístiques: Préstec intern 2001: 596, 2002 (fins octubre): 472.